

Guía Docente				
Datos Identificativos				2019/20
Asignatura (*)	Expresión corporal e adaptacións curriculares	Código	652G02026	
Titulación	Grao en Educación Primaria			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Terceiro	Optativa	4.5
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Didácticas Específicas e Métodos de Investigación e Diagnóstico en Educación			
Coordinación	Carretero García, Miriam	Correo electrónico	miriam.carretero@udc.es	
Profesorado	Carretero García, Miriam Gonçalves López, María Paz	Correo electrónico	miriam.carretero@udc.es paz.goncalves@udc.es	
Web	campusvirtual.es/moodle/			
Descrición xeral	A materia ?Expresión corporal e adaptacións curriculares? forma parte dos estudos do Grao en Educación Primaria no módulo de ?Educación Física?. Trátase dunha materia optativa da mención de Educación Física. Impártese no terceiro curso, é unha materia de 4,5 créditos, o que representa 112 horas de traballo do estudante. Esta materia facilitará ao alumnado comprender a relevancia do traballo da expresión corporal no eido da educación integral do neno así como analizar os beneficios da súa práctica. Por outra banda coñecera as distintas adaptacións curriculares a realizar na Educación Física para o alumnado con diversidade funcional. O alumnado adquirirá unha serie de competencias para o deseño de propostas educativas de expresión corporal así como para confeccionar adaptacións curriculares individuais en nenos con N.E.E.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A4	Identificar dificultades de aprendizaxe, informales e colaborar no seu tratamento.
A6	Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e distintos ritmos de aprendizaxe.
A7	Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fóra de ela relativos ao período 6-12.
A8	Coñecer os fundamentos da educación primaria.
A10	Coñecer a evolución histórica do sistema educativo no noso país e os condicionantes políticos e lexislativos da actividade educativa.
A12	Abordar e resolver problemas de disciplina.
A13	Promover o traballo cooperativo e o traballo e esforzo individuais.
A14	Promover accións de educación en valores orientadas á preparación dunha cidadanía activa e democrática.
A15	Coñecer e abordar situacións escolares en contextos multiculturais.
A23	Analizar e incorporar de forma crítica as cuestións máis relevantes da sociedade actual que afectan á educación familiar e escolar: impacto social e educativo das linguaxes audiovisuais e das pantallas; cambios nas relacións de xénero e interxeracionais; multiculturalidade e interculturalidade; discriminación e inclusión social e desenvolvemento sustentable.
A56	Desenvolver e avaliar contidos do currículo mediante recursos didácticos apropiados e promover as competencias correspondentes aos estudantes.
A57	Comprender os principios que contribúen á formación cultural, persoal e social desde a educación física.
A58	Coñecer o currículo escolar da educación física.
A59	Adquirir recursos para fomentar a participación ao longo da vida en actividades deportivas dentro e fóra da escola.
A60	Desenvolver e avaliar contidos do currículo mediante recursos didácticos apropiados e promover as competencias correspondentes nos estudantes.
A61	Adquirir un coñecemento práctico da aula e da xestión da mesma.
A62	Coñecer e aplicar os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar as destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar un clima de aula que facilite a aprendizaxe e a convivencia.

A63	Controlar e facer o seguimento do proceso educativo e en particular o de ensino-aprendizaxe mediante o dominio das técnicas e estratexias necesarias.
A64	Relacionar teoría e práctica coa realidade da aula e do centro.
A65	Participar na actividade docente e aprender a saber facer, actuando e reflexionando desde a práctica.
B1	Aprender a aprender.
B2	Resolver problemas de forma efectiva.
B3	Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
B5	Traballar de forma colaborativa.
B6	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.
B11	Capacidade de comprensión dos distintos códigos audiovisuais e multimedia e manexo das ferramentas informáticas.
B12	Capacidade de selección, de análise, de avaliación e de utilización de distintos recursos na rede e multimedia.
B13	Lectura e interpretación de imaxes.
B14	Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.
B15	Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.
B16	Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.
B17	Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo.
B18	Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes.
B19	Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural.
B21	CB1 - Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeneral, e se adoita encontrar a un nivel que, se ben se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo
B22	CB2 - Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo
B23	CB3 - Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética
B24	CB4 - Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado
B25	CB5 - Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Coñecer a terminoloxía básica e os conceptos elementais da expresión corporal así como recoñecer as distintas adaptacións curriculares aplicadas nos alumnos con dificultades a nivel motor, psíquico e social.	A4		
	A6		
	A57		
	A58		

<p>Analizar e experimentar os beneficios das prácticas de expresión corporal nos alumnos sen e con necesidades educativas especiais.</p>	<p>A6 A12 A13 A14 A23 A57 A59 A60 A62 A64 A65</p>	<p>B5 B6 B14 B17 B21 B23</p>	<p>C4 C6</p>
<p>Experimentar as distintas posibilidades de movemento do corpo como elemento de expresión e comunicación.</p>	<p>A8 A13 A14 A57 A58 A60 A62 A64 A65</p>	<p>B1 B17 B22</p>	
<p>Capacitar ao alumno para o deseño e creación de propostas educativas de expresión corporal e confección de adaptacións individuais curriculares necesarias en nenos con N.E.E.</p>	<p>A13 A56 A58 A60 A61 A63 A65</p>	<p>B1 B2 B3 B11 B14 B15 B16 B17 B18 B19 B22 B24 B25</p>	<p>C3 C4</p>
<p>Fomentar a actitude de análise crítica da información extraída sobre a concepción do modelo de corpo dominante nos medios de comunicación e na sociedade actual, ademais de analizar as barreiras arquitectónicas que dificultan as posibilidades do movemento.</p>	<p>A7 A10 A13 A14 A15 A23</p>	<p>B12 B13 B14 B15 B16</p>	<p>C4 C6 C7 C8</p>

Contidos	
Temas	Subtemas
TEMA 1. Marco histórico e conceptual da Expresión Corporal.	-
TEMA 2. A Expresión Corporal como contido de Educación Física en Educación Primaria.	-

TEMA 3. A expresión Corporal e as súas implicacións didácticas.	-
TEMA 4. Propostas prácticas de intervención para o traballo de expresión Corporal en Educación Primaria.	-
TEMA 5. As adaptacións curriculares para os alumnos con necesidades educativas especiais.	-

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Actividades iniciais	A23 A57 B13 C4	2	0	2
Proba de resposta breve	A4 A7 A8 A58 A64	1	4.5	5.5
Análise de fontes documentais	B1 B11 B12 B15 B18 C6	2	5	7
Aprendizaxe colaborativa	A12 A13 A56 A63 B13 B14 B16 B17 C4	4	8	12
Proba mixta	A61 C3	2	10	12
Sesión maxistral	A10 A57	7	25	32
Traballos tutelados	A6 A15 A23 A62 A65 B1 B18 B19 C3 C4	3	26	29
Práctica de actividade física	A14 A59 A60 B3 B6	10	0	10
Atención personalizada		3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Actividades iniciais	Actividades que se realizarán ao inicio da materia a fin de coñecer as competencias, intereses e/ou motivacións que posúe o alumnado en relación á expresión Corporal, coñecer cales son as súas experiencias previas coa mesma e así poder partir dun punto que permita favorecer a aprendizaxe significativa.
Proba de resposta breve	Ao longo do curso iranse expondo aos alumnos diversas probas ou traballos breves de aula para comprobar o seguimento dos contidos da materia. As probas poderanse facer individualmente ou en pequenos grupos. O resultado deste apartado da avaliación é a media das cualificacións obtidos nas probas realizadas durante o curso.
Análise de fontes documentais	Utilizaranse diversos documentos audiovisuais e bibliográficos relevantes para a temática da materia e que co seu análise aportarán coñecementos e contribuirán o desenvolvemento das competencias marcadas para a mesma.
Aprendizaxe colaborativa	Realizaranse actividades en pequenos grupos nas que o alumnado terá que cooperar para solucionar as diferentes tarefas propostas. Estas tarefas estarán guiadas pola profesora de maneira presencial na aula.
Proba mixta	Proba individual que se realizará a final de curso e que integrará preguntas obxectivas (tipo test, verdadeiro-falso, de desenvolvemento breve, etc.) nas que o alumnado demostrará a asimilación dos contidos da materia.
Sesión maxistral	Exposición oral por parte da profesora, dos contidos da materia de expresión Corporal e adaptacións curriculares. Isto complementarase con infografías e vídeos, ao tempo que se buscará a implicación do alumnado a través das preguntas e o debate, de forma que se favoreza a reflexión e o pensamento crítico.

Traballos tutelados	<p>Realizarase un traballo de aplicación dos contidos desenvolvidos en clase. Nel deberá programarse e xustificarse unha proposta docente na que se desenvolvan aspectos concretos do currículo de Educación Física, segundo os principios vistos en clase. O traballo realizarase en grupos.</p> <p>A profesora especificará con antelación os requisitos formais de presentación dos traballos. O cumprimento dos devanditos requisitos é imprescindible para que os traballos sexan aceptados.</p>
Práctica de actividade física	<p>Metodoloxía baseada na posta en práctica de sesións de actividade física para que os alumnos poidan impartilas (función docente), experimentalas (análise da pertinencia dos contidos) ou observarlas (procesos de avaliación e control). Trátase dunha metodoloxía fundamentalmente práctica, pero cunha intención de reflexión e aplicación dos aspectos teóricos relacionados.</p>

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
<p>Traballos tutelados</p> <p>Proba de resposta breve</p>	<p>Para a realización das sesións prácticas o alumnado acudirán co seu grupo á revisión das mesmas antes da súa posta en práctica. A profesora realizará as suxestións que considere necesarias para a mellora das mesmas.</p> <p>No caso dos traballos tutelados, os alumnos deben acudir en grupos reducidos a revisar o traballo. A profesora poderá realizar suxestións ou solicitar modificacións, que deberán ser aprobadas antes da entrega definitiva.</p> <p>Nesta materia non se admite dispensa académica de exención de asistencia salvo no caso do alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial segundo establece a "NORMA QUE REGULA O RÉXIME DE DEDICACIÓN AO ESTUDO DOS ESTUDANTES DE GRAO NA UDC" - Aprobada polo Consello Social do 04/05/2017-. Para aquelas actividades que non poida realizar por non asistir a clase, deberá acudir ás revisións das mesmas co profesorado para poder desenvolve-las.</p>

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	A6 A15 A23 A62 A65 B1 B18 B19 C3 C4	<p>635/10000</p> <p>Realizarase un traballo de aplicación dos contidos desenvolvidos en clase. Nel deberá programarse e xustificarse unha sesión ou proposta docente (segundo a profesora estime conveniente) na que se desenvolvan aspectos concretos do currículo de Educación Física respecto da expresión corporal e as adaptacións curriculares necesarias para casos concretos, segundo os principios vistos en clase. O traballo realizarase en grupos.</p> <p>A profesora especificará con antelación os requisitos formais de presentación dos traballos. O cumprimento dos devanditos requisitos é imprescindible para que os traballos sexan aceptados.</p>	40
Proba de resposta breve	A4 A7 A8 A58 A64	<p>Ao longo do curso iranse expondo aos alumnos diversas probas ou traballos breves de aula para comprobar o seguimento dos contidos da materia. As probas poderanse facer individualmente ou en pequenos grupos. O resultado deste apartado da avaliación é a media das cualificacións obtidos nas probas realizadas durante o curso.</p>	20
Proba mixta	A61 C3	<p>Proba individual que se realizará a final de curso e que integrará preguntas obxectivas (tipo test, verdadeiro-falso, de desenvolvemento breve, etc.) nas que o alumno demostrará a asimilación dos contidos da materia.</p>	40

Observacións avaliación

Primeira oportunidade: para acceder á avaliación descrita anteriormente, será obrigatoria a asistencia ao 80% das horas presenciais da materia. É necesario superar unha puntuación mínima nos distintos apartados da avaliación para que fagan media entre eles.

Segunda oportunidade: ao alumnado que asistise a máis dun 80% das horas presenciais na primeira oportunidade, conservaráselle as cualificacións que alcanzasen a puntuación mínima sinalada polo profesorado. Terá que repetir as partes da avaliación nas que non alcanzase ese mínimo.

O alumnado que non asista ao 80% das horas presenciais da materia (xa sexan alumnos a tempo parcial, con dispensa académica de exención de asistencia ou por outros motivos), ten á súa disposición un modelo de avaliación alternativo, que será o mesmo para ambas as oportunidades: proba mixta (100%), realizada na data marcada oficialmente pola Universidade da Coruña e na que se deberá demostrar o dominio dos contidos teórico-prácticos da materia.

Fontes de información

Bibliografía básica

Esta bibliografía é orientativa e poderá ser ampliada polo profesorado ao comezo da materia. Alvarado Gil, M. (2011). La atención a la diversidad. Revista Digital Innovación y Experiencias Educativas.(42), 1-10. Antolín Jimeno, L. (2013). Expresión Corporal. Fundamentos Motrices. Valencia: Universitat de València. Arnaiz, P. (2000). Hacia una educación sin exclusión. En A. Miñambres y G. Jové (coords.) La atención a las necesidades educativas especiales: de la Educación Infantil a la Universidad. Lleida: Fundació Vall i Universitat. Arnaiz, P. (2005a). Atención a la diversidad. Programación curricular. Costa Rica: EUNED. Arnaiz, P. (2005b). Educación inclusiva: Una escuela para todos. Málaga: Aljibe. Arteaga Checa, A., Viciano Garófano, V., & Conde Caveda, J. (1997). Desarrollo de la expresividad corporal. Tratamiento globalizador de los contenidos de representación. Barcelona: INDE. Arteaga, M. (2003). Fundamentos de la expresión corporal ámbito pedagógico. Granada: Grupo Editorial Universitario. Arufe, V. (2011). Propuesta de actividades psicomotrices adaptadas a los niños con Necesidades Educativas Especiales dentro del aula de Educación Física. Revista digital de Educación Física EmásF(11), 1-13. Asún, S. (2001). La integración en la Educación Física: Una realidad a tener en cuenta. Revista de Educación Física(82), 31-33. Barrena, P. I. (2010). Adaptaciones curriculares en Educación Física. Revista Autodidacta(4), 84-92. Bernal, J. A. (2002). El profesor de educación física y el alumno sordo. Sevilla: Wanceulen. Cachadiña Casco, M. P. c., Rodríguez Terrón, J. J., & Ruano Arriagada, K. (2006). Expresión corporal en clase de Educación Física. Sevilla: Wanceulen Cañabate, D., & Soler, A. c. (2017). Movimiento y lenguajes. De la experiencia sensorio-perceptiva a la conciencia y el pensamiento. Barcelona: Graó. Castañer, M. (2000). Expresión Corporal y danza. Barcelona: INDE. Cuadrado Gordillo, I., Davara Rodríguez, L., López Risco, M., & Murillo Gil, M. (1998). Alumnos con necesidades educativas especiales. Tomo I. Guía de adaptación de materiales didácticos. Badajoz: INDUGRAFIC. Cumellas, M., & Estrany, C. (2006). Discapacidades motoras y sensoriales en Primaria. La inclusión del alumnado en Educación Física. 181 Juegos adaptados. Barcelona: INDE. Hernández Vázquez, F. J. (2012). Inclusión en Educación Física: las claves del éxito para la inclusión del alumnado con capacidades diferentes. Barcelona: INDE. Larraeta Ramos, B. c., Sierra Zamorano, M. A., & Ruano Arriagada, K. (2005). Los contenidos de Expresión Corporal. Barcelona: INDE. Learreta, B. c., Ruano, K., & Sierra, M. A. (2006). Didáctica de la Expresión Corporal. Talleres monográficos. Barcelona: INDE. Linares, P., & Arrea, J. c. (1999). Motricidad y necesidades especiales. Granada: Aemne. Lledó, A. (2008). La discapacidad auditiva. Un modelo de educación inclusiva. Barcelona: Edebé. Mateu Serra, M., Durán Delgado, C., Troguet Tauli, M., & Cases Castillo, O. (1999). 1000 Ejercicios y juegos aplicados a las actividades corporales de expresión. (4ª ed.). Barcelona: Paidotribo. Montávez Martín, M. (1998). Expresión Corporal. Propuestas para la acción. Málaga: Re-Crea y Educa. Montávez Martín, M., & Zea Montero, M. J. c. (2004). Recreación Expresiva. Málaga: Re-Crea. Montesinos Ayala, D. (2004). La expresión corporal. Su enseñanza por el método natural evolutivo. Barcelona: INDE. Motos Teruel, T., & G. Aranda, L. (2001). Práctica de la Expresión Corporal. Ciudad Real: Ñaque Editora. Narváez Sánchez, M. C. (2011). La atención a la diversidad en el aula: niños TDAH. Revista Digital Innovación y Experiencias Educativas.(40), 1-14. Ortiz Camacho, M. M. (2002). Expresión corporal. Una propuesta didáctica para el profesorado de Educación Física. Granada: Grupo Editorial Universitario. Ortiz, R., Pérez, O., Calle, A., Fernández, F., & Muñoz, E. (2002). La escalada: una propuesta de integración con deficientes visuales. Revista Integración(38), 35-43. Pérez, D. (2004). La atención a la diversidad en Educación Física. Sevilla: Wanceulen. Pérez Turpín, A., & Suárez Llorca, C. (2004). Educación física y alumnos con necesidades educativas especiales. Sevilla: Wanceulen. Pierre, J. d. (2007). Educación Física y discapacidades motrices. Barcelona: Inde. Porras, R. (1998). Una escuela para la integración educativa. Una alternativa al modelo tradicional. Sevilla: MCEP. Rebullido, T. R., & Lameiro, C. V. (2016). El Flashmob como propuesta de innovación educativa en expresión corporal y danza. Retos. Nuevas tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación(29), 126-128. Ridocci, M. (2009). Expresión Corporal. Arte del Movimiento. Las bases prácticas del lenguaje expresivo. Madrid: Biblioteca Nueva. Ríos Hernández, M., Ruíz Sánchez, P., & Carol Gres, N. (2014). La inclusión en la actividad física y deportiva. Barcelona: Paidotribo. Rodríguez Catejón, J. J. (2009). La atención y tratamiento de las necesidades educativas especiales en los elementos de acceso al currículo y en los elementos básicos del mismo (objetivos, contenidos, criterios de evaluación y metodología) en Educación Física. Revista Digital de Educación Física y Deporte, 133, 1-7. Romero Lacal, J. L. (2011). La educación en España. Análisis, evolución y propuesta de mejora. Revista Digital Innovación y Experiencias Educativas.(42), 1-9. Romero Martín, M. R. (2015). Expresión corporal en Educación Física. Zaragoza: Prensas de la Universidad de Zaragoza. Ruano, K., & Sánchez, G. C. (2009). Expresión Corporal y Educación. Sevilla: Wanceulen. Ruiz

González, L. (2011). Adaptaciones curriculares en alumnos con asma en las clases de Educación Física. Revista Digital de Educación Física y Deporte(155), 1-6. Sanz Redín, C. (2004). Aquí jugamos todos: una propuesta para la integración de alumnos con discapacidad motriz en las sesiones convencionales de educación física. Alpedrete: Pila Teleña. Tierra Orta, J. e. a. e. (2012). Las actividades físicas adaptadas: un medio adecuado para mejorar la inclusión en los centros educativos. Huelva: Universidad de Huelva. Timón Benitez, M., & Hormigo Gamarro, F. c. (2010). La atención a la diversidad en el marco escolar. Sevilla: Wanceulen. Vegas González, G. (2011). Estrategias de trabajo con parálisis cerebral. Revista Digital Innovación y Experiencias Educativas.(43), 1-11. Zuhrt, R. (1986). Educación del movimiento y del cuerpo en niños discapacitados físicamente. Buenos Aires: Panamericana. -->

Bibliografía complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Deseño e desenvolvemento curricular da educación física/652G02014

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Xogos motores/652G02025

Materias que continúan o temario

Iniciación deportiva/652G02036

Educación física para o lecer/652G02035

Observacións

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías